HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

לימא מר מפני שהוא עף חדא ועוד קאמר חדא מפני שהוא עף ועוד גזירה שמא יסתפק ממנו ההיא חמתא דהות סניאה לה לכלתה אמרה לה זיל איקשיט במשחא דאפרסמא אזלא איקשיט כי אתת אמרה לה זיל איתלי שרגא אזלא אתלא שרגא אינפח בה נורא ואכלתה: [1] ומדלת הארץ השאיר נבוזראדן רב טבחים לכורמים וליוגבים כורמים תני רב יוסף אלו מלקטי אפרסמון מעין גדי ועד רמתא יוגבים אלו צײדי חלזון מסולמות של צור ועד חיפה: ת"ר [א] אין מדליקין בטבל טמא בחול ואצ"ל בשבת כיוצא בו [ב] אין מדליקין בנפט לבן בחול ואצ"ל בשבת בשלמא נפט לבן מפני שהוא עף אבל טבל טמא מאי טעמא אמר קרא [2] ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי ה) בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה טהורה ואחת תרומה טמאה מה תרומה טהורה אין לך בה אלא משעת הרמה ואילך אף תרומה טמאה אין לך בה אלא משעת הרמה ואילך: גופא ר"ש בן אלעזר אומר אין מדליקין בצרי וכן היה רבי שמעון בן אלעזר אומר [ג] צרי אינו אלא שרף מעצי הקטף ג) ר' ישמעאל אומר כל היוצא מן העץ אין מדליקין בו ר' ישמעאל בן ברוקה אומר אין מדליקין אלא ביוצא מן הפרי ר' טרפון אומר אין מדליקין אלא בשמן זית בלבד עמד רבי יוחנן בן נורי על רגליו ואמר מה יעשו אנשי בבל שאין להם אלא שמן שומשמין ומה יעשו אנשי מדי שאין להם אלא שמן אגוזים ומה יעשו אנשי אלכסנדריא שאין להם אלא שמן צנונות ומה יעשו אנשי קפוטקיא שאין להם לא כך ולא כך אלא נפט אלא [ג] אין לך אלא מה שאמרו חכמים אין מדליקין ומדליקין בשמן דגים ובעטרן רבי שמעון שזורי אומר מדליקין בשמן פקועות ובנפט סומכוס אומר כל היוצא מן הבשר אין מדליקין בו אלא בשמן דגים סומכוס היינו ת"ק איכא בינייהו ד) דרב ברונא אמר רב ולא מסיימי ה) תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר [ד] כל היוצא מן העץ אין בו משום שלש על שלש ומסככין בו חוץ מפשתן אמר אביי

ר'

שהוא עף. ונדבק בכותלי הבית ומדליק את הבית: **חמתא.** חמותה: **איתלי שרגא.** הדלק את הנר: **עד רמתא.** שם מקום: **לכורמים.** לשון מאספים כמו כורמים עליו את הכלים לקמן בפרק רבי עקיבא (דף פח:): **וליוגבים.** לשון יקבים שעוצרין ופולטין את החלזון להוציא דמו כדאמרן בפרק כלל גדול לקמן (דף עה.) והניחם נבוזראדן ללבושי המלך: **סולמא דצור.** מעלה הר וקצרה המסילה וגבוהה וקורין אותה פויי"א"ה: **אין מדליקין בטבל טמא.** וכ"ש בטהור ולקמיה מפרש טעמא: **מה תרומה טהורה.** שהיא לאכילה אין לך בה אלא משעת הרמה ואילך ומקמי הכי אסירא שהרי טבל במיתה לאוכלה אף תרומה טמאה אע"פ שאין אתה אוכלה אלא מסיקה אסור להסיקו בטבלו: **אין מדליקין בצרי.** כדמפרש לעיל ועוד כדקתני ואזיל דאינו בא מן הפרי אלא מן העץ שרף בעלמא והוה ליה כזפת ואינו נמשך. לישנא אחרינא וכן היה רבי שמעון בן אלעזר אומר כו' לאו טעמא למילתיה יהיב אלא הכי קאמר ועוד היה אומר דבר אחר בצרי: **עצי הקטף.** כך שמם: **מן הפרי.** לאפוקי שמן דגים ועטרן וצרי: **אין לך אלא מה שאמרו חכמים אין מדליקין בהן.** כגון פסולי שמנים דמתניתין ו): **ומדליקין בשמן דגים.** ואע"ג דדמי לחלב ואינו יוצא מפרי: **ובעטרן.** ואע"ג דמזפת קאתי: **סומכוס היינו ת"ק.** רבי יוחנן בן נורי דפסיל כל הנך דמתניתין וחלב אימני בהדייהו דהוא יוצא מן הבשר ואכשר בשמן דגים: **איכא בינייהו דרב ברונא.** דאמר צריך לתת לתוכו שמן כל שהוא אי נמי דאכשר חלב מהותך בתערובת שמן כל שהוא חד מהנך תנאי סבר לדרב ברונא דחלב ניתר בתערובת אבל שמן דגים אפילו בעיניה וחד סבר שמן דגים על ידי תערובת אבל חלב כלל וכלל לא: **אין בו משום שלש על שלש.** לקבל טומאה בג' אצבעות: **יוצא מן העץ.** כמו קנבוס ולמר גפן: **ומסככים בו.** סוכה הואיל ואינו מקבל טומאה דאין מסככין בדבר המקבל טומאה כדילפינן במס' סוכה (דף יב.) מגרנך ומיקבך ז): **חוץ מפשתן.** דילפינן לקמן ח) דאיקרי עץ ומקבל טומאת נגעים אפילו אונין שבו כדלקמן ח) הלכך אין מסככין באונין:

ולימא מר מפני שהוא עף. ויהא בהול על ממונו ויבא לכבות תימה דה"ל למימר אפילו בחול נמי ליתסר כדאמר לקמן דאין מדליקין בנפט לבן אפילו בחול מפני שהוא עף:

חדא ועוד קאמר. וקשה לר"י דתניא בסמוך הצרי אינו אלא שרף מעצי הקטף[א] משמע דהטעם לפי שאינו נמשך אחר הפתילה ומה הוצרך לבדות הטעם מדעתו[ב]:

אין מדליקין בטבל טמא. פירש בקונטרס וכ"ש בטבל טהור ואין נראה דלא הוי כ"ש דמהיכא תיתי[ג] אלא ה"ה בטבל טהור דילפינן טבל טהור מטבל טמא מה טבל טמא אין לך בו שום הנאה של כילוי אלא מהרמה ואילך אף טבל טהור כן אבל הנאה שאינה של כילוי שרי דלא מצינו בשום מקום שיהא טבל אסור בהנאה ומהכא נמי ילפינן כהן ששכר פרה מישראל לא יאכילנה כרשיני תרומה (יבמות פ"ז דף סו:) דהנאה של כילוי[ד] אסורה לזרים אבל שאר הנאות שרי דתנן בפרק בכל מערבין (עירובין דף כו:) דמערבין לישראל בתרומה[ה] ט): **רבי ישמעאל** אומר כל היוצא מן העץ אין מדליקין בו. הא דלא קתני אלא פשתן כדקתני במתני' משום דמתניתין איירי בפסול פתילות והכא איירי בפסול שמנים קשה לרשב"א דרבי ישמעאל דתני במתני' דאין מדליקין בעטרן מפני כבוד השבת משמע[ו] שנמשך אחר הפתילה יפה אלא דגזרינן שמא יניחנו ויצא כדמפרש לעיל והכא משמע כל היוצא מן העץ אינו נמשך אחר הפתילה ועטרן יוצא מן העץ הוא דהוא פסולתא דזיפתא כדאמר לעיל:

רבי שמעון שזורי אומר מדליקין בשמן פקועות ובנפט. י) קשה לרשב"א מה בא לומר רבי שמעון שזורי דהא לרבי יוחנן בן נורי נמי מדליקין בהן מדקאמר אין לך אלא מה שאמרו חכמים אין מדליקין משמע[ז] דוקא הנהו[ח] אבל שמן פקועות ונפט מכשיר ועוד דנפט מכשיר בהדיא רבי יוחנן ואין לומר דרבי שמעון שזורי איירי בנפט לבן דהא אפי' בחול אמר לעיל אין מדליקין בו[ט] ואי גרסינן אין מדליקין[י] במילתיה דרבי שמעון שזורי אתי שפיר:

איכא בינייהו דרב ברונא. פירש בקונטרס דחד מינייהו סבר דחלב מהותך שרי בתערובות[יא] אבל שמן דגים אפילו בעיניה[יב] וחד סבר שמן דגים בתערובות[יג] אבל חלב כלל וכלל לא[יד] והשתא תרוייהו לא סברי בכולה מילתא כרב ברונא[טו] ולא משמע הכי ובקונטרס דחק לפי שפירש במתניתין דשמן דגים היינו קרבי דגים שנימוחו ונראה לר"ת דשמן דגים[טז] היינו שמן שבא מעינו של דג כדאמר בהמוכר את הספינה (ב"ב דף עג:) נגדו מגלגלתא דעינא תלת מאה גרבי מישחא ובשמן דגים מודה רב ברונא דשרי בעיניה והשתא חד מינייהו סבר[יז] לגמרי כרב ברונא[יח]: **ולא** מסיימי. ולא שייך הכא תנא בתרא לטפויי אתא[יט] י) דמוכח קצת דת"ק להחמיר מדקאמר אין לך אלא מה כו' ומדליקין בשמן דגים ובעטרן משמע דווקא הנך[כ] מדנחת לפרושי ולא פי' נמי דרב ברונא[כא]: **אין בו משום שלש על שלש ומסככין בו חוץ מפשתן.** קשה לריב"א דמשמע דפחות משלש על שלש מסככין אפי' בשל פשתן ובפ"ק דסוכה (דף טז.) אמרינן סיככה במטליות שאין בהן שלש על שלש פסולה ותירץ דהתם איירי דבאות מבגד גדול שכבר היו ראויות לקבל טומאה אבל הכא מיירי בהנהו שלא היה בהם מעולם שלש על שלש וקשה לרשב"א דאפי' אם לא נארג בו מעולם שלש על שלש מקבל טומאה כדאמר בפרק במה אשה (לקמן דף סג:) אריג כל שהוא טמא ואין מסככין בו[כב] וי"ל דהתם מיירי[כג] כשאין בדעתו לארוג בו יותר והכא מיירי כשיש בדעתו לארוג בו יותר הלכך אם אין בו שלש על שלש טהור:

רבי

מסורת הש"ס

א) [לעיל כה. וש"נ], ב) [כריתות ו.], ג) תוספתא פ"ב, ד) [לעיל כה.], ה) תוספתא שם, ו) [לעיל כ:], ז) [דברים טז], ח) [דף כז:], ט) [וע"ע תוס' מנחות סז: ד"ה כדי שתהא ותוספות פסחים לד. ד"ה מחמין לו], י) [לפי מ"ש תוס' בחולין עה: ד"ה אנא כי האי ס"ל כו' דר"ש שזורי דוקא קאמר ולא בא להוסיף אלא רק בהנך דקחשיב בלחוד מכשיר ע"ש אין מקום לקושית הרשב"א ודע עוד התם בחולין הביאו תוס' במלתא דר"ש שזורי בעטרן ובנפטן], כ) [עי' תוס' לעיל כד: ד"ה איכא בינייהו וכו'],

* * *

מוסף תוספות

א. [ו]פירש"י ז"ל לשון ראשון שהוא נתינת טעם למה אין מדליקין בו מפני שהוא יוצא מן העץ וכל היוצא מן העץ אין מדליקין בו מפני שאינו נמשך אחר הפתילה. רשב"א ד"ה וכן. ב. מפני שהוא עף וכן מפני שריחו נודף וגזרה שמא יסתפק ממנו, והא ר' שמעון ב"א עצמו מפרש טעמו. רשב"א ד"ה וכן. ג. אי מדאמר מה תרומה טהורה וכו' דהיינו מה תרומה טהורה אין לך בה אפי' הדלקה אלא משעת הרמה ואילך, לא מצית לפרושי הכי, דמנ"ל דאסור להדליק בטבל טהור, אי משום תרומה דפתיכא בה, הניחא למ"ד בסוטה חולין הטבולין לחלה כחלה דמו, אלא למ"ד לאו כחלה דמו אמאי יהא אסור להדליק בו, ועוד, אי בהדלקה דתרומה טהורה איירי, אטו מי שרי להדליקה אחר הרמה וכו' וליכא למימר דנחזור ונלמוד דטבל טהור יהא אסור בהדלקה מטבל טמא בכ"ש לבתר דנילף שריפת טבל טמא מאכילת טבל טהור, דאין זה כ"ש, דאכילת טבל טמא היינו שריפתו אבל בטהור כיון דשייכא בי' אכילה איכא למימר דאכילה דוקא נאסרת. תוס' הרא"ש. ד. כגון להאכיל לבהמתו או להדליק. תוס' פסחים לד. ד"ה מחמין. ולהסיקה תחת תבשילו. תוס' יבמות סו: ד"ה לא. ה. דהיינו דוקא הנאה שאין של כילוי. תוס' יבמות סו: ד"ה לא. ו. הא לאו כבוד השבת מדליקין בו. תוס' הרא"ש. ז. דלא פסיל אלא. תוס' הרא"ש. ח. דפסיל במתני'. תוס' הרא"ש. ט. מפני שהוא עף. תוס' הרא"ש. י. בשמן פקועות ובנפט. תוס' הרא"ש. יא. כרב ברונא. רשב"א. יב. ודלא כרב ברונא. רשב"א. יג. וכרב ברונא. רשב"א. יד. ודלא כרב ברונא. רשב"א. טו. אלא חד מינייהו פליג לי' בחדא ואידך פליג עלי' בחדא. רשב"א. טז. לאו היינו קרבי דגים [אלא]. רשב"א. יז. דשמן דגים אפי' בעינה אבל קרבי דגים ע"י תערובת, והיינו. רשב"א. יח. ואידך סבר דשמן דגים ע"י תערובת אין בעיניה לא, אבל קרבי דגים כלל כלל לא ודלא כרב ברונא. רשב"א. א"נ תרוייהו שמן דגים בעיניה שרי, אלא חד אמר שמן דגים בעיניה ולא קרבי דגים לעולם [אפי' ע"י תערובת ודלא כרב ברונא. שיטה להר"ן], וחד אמר שמן דגים בעיניה אבל קרבי דגים צריך תערובת. רמב"ן. משום דבעיניה מימשיך, והיינו דרב ברונא. שיטה להר"ן. יט. [ו]סומכוס הוא דאסר. ריטב"א. כ. אבל באחריני לא. תוס' הרא"ש. כא. כי אם אלה. תוס' הרא"ש. כב. [והכא] לא מרבינן אלא ג' על ג'. תוס' לקמן סג: ד"ה מניין. כג. באריג כל שהוא דמתחלה. תוס' לקמן סג: ד"ה מניין.

עין משפט נר מצוה

סו א מיי' פ"ו מהלכות מעשר הל' ג טוש"ע י"ד סי' שלא סעיף קטז:

סז ב מיי' פ"ה מהל' שבת הלכה י:

סח ג ד מיי' שם הלכה יא ופכ"ב מהלכות כלים הל' א סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' רסד סעיף ו:

* * *

תורה אור השלם

1 וּמִדַּלּוֹת הָאָרֶץ הִשְׁאִיר נְבוּזַרְאֲדָן רַב טַבָּחִים לְכֹרְמִים וּלְיֹגְבִים:
ירמיהו נב טז

2 וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל אַהֲרֹן וַאֲנִי הִנֵּה נָתַתִּי לְךָ אֶת מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמֹתָי לְכָל קָדְשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְךָ נְתַתִּים לְמָשְׁחָה וּלְבָנֶיךָ לְחָק עוֹלָם:
במדבר יח ח

* * *

לעזי רש"י

פוייאיא"ה [פו"י]. גבעה.

* * *

מוסף רש"י

שרף. היינו מידי דמנטף מן העץ וקורין גומא (כריתות ו.).

* * *

רב נסים גאון

איכא בינייהו דרב ברונא אמר רב ולא מסיימי. ושמעתתא דאיתמרא בפירקא [דף כג] חלב מהותך וקירבי דגים שנימוחו. מה לשרצים שכן מטמאין בכעדשה. עיקר דילה בתורת כהנים [ויקרא יח] כל הנוגע בהם יכול בכולם תלמוד לומר מהן, אי מהן יכול במקצתם תלמוד לומר בהם, הא כיצד עד שיגע במקצתו שהוא ככולו שיערו חכמים בכעדשה שכן החומט תחילת ברייתו כעדשה. ותמצא בגמרא דחגיגה [דף יא] בסוף פרק הכל חייבים בראייה ובנזירות [דף נב] בפרק כהן גדול.

* * *

רבינו חננאל

ועוד מפני שהוא עף. רבי [טרפון] אומר אומר אין מדליקין אלא בשמן זית בלבד. א"ר יוחנן בן נורי מה יעשו אנשי בבל שאין להם אלא שמן שומשמין, מה יעשו אנשי מדי שאין להם אלא שמן אגוזים, ואנשי אלכסנדריא שאין להם אלא שמן צנונות, אין לך אלא השמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן, וכן הלכה. רבי שמעון בן אלעזר אומר כל היוצא מן העץ אין בו משום שלש על שלש ומסככין בו חוץ מן הפשתן, שבגד פשתן מקבל טומאה אפילו אין בו אלא שלש על שלש אצבעות ואין מסככין בו. ואתא אביי למימר כי